

Įvertintas, įvardintas ir pasmerktas komunistinis paveldas

Seimo Kovo 11-osios Akto salėje gegužės 22 d. vyko konferencija „Lietuvos gyventojų sovietinio genocido organizatoriai ir vykdytojai: istorinis, moralinis ir teisinis atsakomybės įvertinimas“. Konferencijos rengėjai – Lietuvos Respublikos Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisija, Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, Istorinės atminties ir valstybingumo tvirtinimo visuomeninė taryba, dvidešimt septynių nevyriausybinų organizacijų, padedančių stiprinti Lietuvos valstybės gynybinius pajėgumus atstovai. Į konferenciją buvo pakviesti ir atvyko per 300 visuomeninių bei valstybinių organizacijų narių.

Konferencija, išklausiusi dr. A.Liečio, LGGRT centro generalinės direktorės B.T.Burauskaitės, prof. O.Voverienės, LKKAS pirmininko V.Zabielsko, kun. R.Grigo, laisvės kovų dalyvio P.Girdzijausko, žurnalisto Šarūno Valentinavičiaus, advokato V.Zabielos, Atkuriamojo seimo deputatės Z.Šličytės, plk. lt. Arūno Dudavičiaus ir Vytauto Keršansko, signataro A.Endriukaičio pranešimus, priėmė šias rezoliucijas:

Dėl SSKP ir jos padalinio LKP vertinimo

Sovietinės okupacijos sąlygomis, 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos partizanų aukščiausioji vadovybė pasirašė Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS) Deklaraciją, kuria paskelbė, kad LLKS prisiima atsakomybę vadovauti nepriklausomos bei demokratinės Lietuvos valstybės atkūrimui, o „Komunistų partija kaip diktatūrinė ir iš esmės priešinga pagrindiniam Lietuvių tautos siekimui ir kertiniam Konstitucijos nuostatui – Lietuvos nepriklausomumui, – nelaikoma teisine partija“.

1999 m. sausio 12 d. Lietuvos Respublikos Seimas, įvertindamas LLKS Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijos reikšmę Lietuvos valstybės tęstinumui, priėmė Lietuvos Respublikos įstatymą dėl LLKS Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijos. Įstatymas nustatė šio dokumento statusą Lietuvos Respublikos teisės sistemoje – pripažino jį kaip Lietuvos valstybės tęstinumui reikšmingą teisės aktą.

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba (Atkuriamasis Seimas) 1991 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. I-1690 Lietuvos Komunistų partijos (LKP) veiklą Lietuvoje uždraudė, Vyriausybei pavedė pareikalauti iš Sovietų Sąjungos vyriausybės nedelsiant perduoti Lietuvai visą dokumentaciją ir archyvinę medžiagą, susijusią su LKP (SSKP) organizacijos veikla Lietuvos Respublikos teritorijoje, įpareigojo Lietuvos Respublikos generalinį prokurorą spręsti klausimą dėl teisinės atsakomybės asmenų, kurie veikdami LKP (SSKP) struktūrose organizavo ir vykdė veiksmus, nurodytus šiame nutarime.

Tačiau nei SSKP, nei jos padalinys LKP iki šiol neįvardintos ir nepasmerktos kaip lietuvių tautos genocido organizatorės ir vykdytojos teisiškai valstybiniu lygmeniu.

SSKP ir Vokietijos Reicho Nacionalsocialistų partija kartu pasidalino Europą ir pradėjo Antrąjį pasaulinį karą. Abiejų absoliučią valdžią turinčių totalitarinių partijų tikslas buvo pasaulio užkariavimas.

Iki Antrojo pasaulinio karo, jo metu ir po jo SSKP įvykdyti genocido, karo nusikaltimai, nusikaltimai žmoniškumui turi būti įvertinti ir pasmerkti aukščiausiu oficialiu tarptautiniu lygmeniu. SSKP privalo būti nuteista lygiai taip, kaip buvo nuteista Nacionalsocialistų partija.

LKP buvo sudedamoji ir integrali SSKP dalis, SSKP valios paklusni ir iniciatyvi reiškėja bei įgyvendintoja Sovietų Sąjungos okupuotoje Lietuvoje.

Konferencija „Lietuvos gyventojų genocido organizatoriai ir vykdytojai: istorinis, moralinis ir teisinis atsakomybės įvertinimas“, atsižvelgdama į SSKP ir jos padalinio LKP nusikaltimų turinį, pobūdį ir mastą, remdamasi Konferencijos konstatuojama dalimi, nusprendė:

- įvardinti ir paskelbti SSKP ir jos padalinį Lietuvoje – LKP – nusikalstama represine organizacija 1940–41 ir 1944–91 metais, Lietuvos gyventojų genocido organizatore ir vykdytoja, tokią nusikalstamą veiklą pasmerkti (pareigybių sąrašas – priede);

- pakeisti Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 99, 100, 104, 105, 106, 107, 108, 114, 115, 118, 120, 122 straipsnių redakcijas ir nurodyti, kad už juose išvardintus nusikaltimus atsako ne tikai Lietuvos Respublikos piliečiai, kiti fiziniai asmenys, bet ir juridiniai asmenys;

- kreiptis į Lietuvos Respublikos Seimą Konferencijos sprendimą įteisinti Valstybės teisės aktu;

- Siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui ir Vyriausybei kreiptis į Europos Parlamentą dėl SSKP ir jos padalinio LKP, kaip tautų genocido organizatorių ir vykdytojų nusikalstamos veiklos politinio įvertinimo.

Dėl 1941 m. birželio 23 d. sukilimo įtvirtinimo teisės aktu

1940 m. birželio 15 d. sovietams okupavus Lietuvą ir prasidėjus terorui, imtasi aktyvių veiksmų prieš totalitarinį režimą, siekiant atstatyti Nepriklausomą Lietuvą. Susidarius palankioms aplinkybėms, 1941 m. birželio 22 d. prasidėjo visuotinis ginkluotas pasipriešinimas prieš sovietų valdžią ir okupacinę kariuomenę, per Kauno radiją birželio 23 d. paskelbta Nepriklausomybės atstatymo deklaracija ir Lietuvos Laikinosios Vyriausybės sudėtis. Per kelias dienas sukilėliai iš kalėjimų paleido belaisvius, perėmė svarbiausius strateginius objektus ir faktinę valstybės kontrolę. Tiesa, neapsieita be aukų – žuvo per 2000 sukilėlių. Šiai kilniai lietuvių tautos valiai nebuvo lemta išsipildyti – sovietinę okupaciją pakeitė nacistinis režimas. Nemaža dalis sukilėlių atsidūrė nacistiniuose lageriuose, dalis juose žuvo. Pasibaigus karui ir sovietams vėl okupavus Lietuvą sukilimo vadovybė ir sukilėliai buvo apkaltinti holokaustu, lietuvių tautą bandoma vadinti net žydšaudžių tauta. Birželio sukilimas tapo faktine ginkluoto Lietuvos partizaninio ir rezistencinio judėjimo pradžia, lėmusi ir Lietuvos valstybės atkūrimą.

2000 m. rugsėjo 12 d. LR Seimui buvo pateiktas Lietuvos Laikinosios Vyriausybės pareiškimas „Nepriklausomybės atstatymo deklaravimas“ pripažinti jį teisės aktu, tačiau dėl išorinio spaudimo ir politinės valios stokos rugsėjo 19 d. priimtas protokolinis sprendimas išbraukti iš svarstomų teisės aktų dienotvarkės Šis opus Lietuvai klausimas lieka atviras iki šiol. Likę gyvi 1941 m. sukilėliai, visuomeninių organizacijų atstovai lankėsi pas visus valstybės vadovus šiuo klausimu, buvo pažadėta artimiausiu metu tai išspręsti, tačiau iki šiol tyla – stabdo su žydų žudynėmis siejamas šešėlis. Tačiau tiek Lietuvoje, tiek JAV kur sukilimo byla buvo nagrinėjama su ypatingu dėmesiu, tas šešėlis sukilimui ir Laikinosios vyriausybės vadovui Juozui Brazaičiui buvo išsklaidytas. JAV atstovų rūmų Teisės komiteto Imigracijos pakomisės pirmininkas Jashua Eilbergas 1975 metų sausio 13 d. oficialiai kreipėsi raštu į JAV Lietuvių bendruomenės krašto valdybos visuomeninių reikalų tarybos pirmininką Algimantą Gečį, informuodamas, kad kaltinimai J. Brazaičiui ir J. Šlepečiiui yra nepagrįsti ir

patikino, kad šis dokumentas padės sumažinti tas įtampas ir nusivylimus, kuriuos tie du vyrai ir jų draugai turėjo patirti.

Labai gėdingai atrodė Kaune J. Brazaičio palaikų perlaidojimas Prisikėlimo bažnyčios šventoriuje, kai pagrindinės antinacinės organizacijos Lietuvių frontas su kariniu padaliniu „Kęstutis“ kūrėjo, patriotiško valstybininko, garbingos asmenybės laidojimo apeigose nedalyvavo valstybės vadovai.

Konferencijos dalyviai, naujų grėsmių valstybei akivaizdoje, laiko būtinu:

- **1941 m. birželio 23 d. pareiškimą „Nepriklausomybės atstatymo deklaravimas“ reikalinga teisiškai įvertinti ir paskelbti LR teisės aktu, nustatyti tam minėtiną dieną.**

Dėl kunigo Juozo Zdebskio žūties išaiškinimo

Prieš Tikinčiųjų Teisių Komiteto narį kunigą Juozą Zdebskį KGB agentai naudojo įvairias teroristines priemones. 1972 m. kalėjimo kameroje buvo surengtas kenksmingas radiacinis apšvitinimas. Paleistas iš kalėjimo, spalio mėnesį Marijampolėje buvo sumuštas iki sąmonės netekimo. Jo paties liudijimu, du kartus buvo sudarytos mirtinai pavojingos avarinės situacijos – stambius metalinius strypus metant į lenkiamo jo automobilio priekinį stiklą.

1980 m. birželio 19 d. Lietuvos TSR KGB pirmininkas generolas majoras Juozas Petkevičius į Maskvą TSRS KGB 5 valdybos viršininkui F.D.Bobkovui siuntė raštą „Apie kunigo Zdebskio kompromitaciją“ ir prašė atitinkamo leidimo: *Siekiant nutraukti „Akiplėšos“ (J. Zdebskio) veiklą, sustiprinti tarp reaktionierių ir vienuolių neigiamą nuomonę apie jį, manome, kad tolesniam objekto sukompromitavimui būtina prieš jį panaudoti spec. priemonę. Prašome jūsų pagalbos nurodytai priemonei įgyvendinti.*

Spec. priemonė prieš J.Zdebskį buvo panaudota 1980 m. spalio 3 d., siekiant visuomenėje paskleisti mitą apie neva venerine liga susirgusį kunigą. Kūno nudeginimui ant automobilio sėdynės buvo išpilta odą ir poodinį sluoksnį pažeidžianti medžiaga – ipritas arba sierinis ipritas. Kauno klinikų medikams buvo duotas nurodymas konstatuoti kunigui venerinę ligą, tačiau sąžiningi medikai nurodymo neįvykdė ir leido sužeistąjį paslėpti pas privačius asmenis ilgam nudegimų gydymui.

LSSR KGB pirmininko pavaduotojas V.Zvezdionkovas nusiuntė į Maskvą KGB gen. leitenantui V.P.Diominui šifrotelegramą Nr. 5861: *Leidus TSRS KGB vadovybei ir dalyvaujant TSRS KGB OTU specialistams, 1980 m. spalio 3 tyrimo objektui kunigui Zdebskiui Juozui, s.Vinco, g. 1929 m., buvo įvykdyta spec. priemonė.*

Nors ir smarkiai nukentėjęs, J.Zdebskis savo aktyvios dvasininko veiklos nenutraukė. Jis žuvo 1986-02-05 autoavarijoje. Prieš tai jį labai aktyviai sekė KGB agentai „Mykolas“, „Adomas“, „Žilvitis“, „Gediminas“, „Lilija“, „Vidmantas“ ir kt., todėl po avarijos pirmieji prie žuvusio prisistatė KGB darbuotojai. Po avarijos kunigas galimai dar buvo gyvas, todėl KGB agentai į jo galvą galėjo paleisti kontrolinį mirtiną šūvį. Ši versija iki šiol nėra patikrinta, nėra apklausti J.Zdebskį sekioję agentai, nei jo kūną transportavę čekistai.

Konferencija nusprendė:

Kreiptis į LR Generalinę prokuratūrą dėl kunigo Juozo Zdebskio žūties išaiškinimo ir kaip pirmą žingsnį, tiriant galimą versiją, kad kunigas buvo nužudytas tokiu būdu, atlikti kunigo Juozo Zdebskio palaikų ekshumaciją.

Dėl II pasaulinio karo karių kapų miestų ir miestelių centruose bei kitokių sovietinio paveldo paminklų

Beveik dešimtmetį Lietuvoje vyko aktyvi ginkluota partizaninė kova su brutaliais pavergėjais. To meto Lietuvos patriotų bebaimės, pasiaukojančios kovos dvasia dar gyva iki šiol. Tačiau žuvusių, nukankintų, išniekintų ir nežinia kur užkastų partizanų kaulėliai tikriausiai tebespurda laukdami Tautos dvasinio pakilimo, sąžiningo istorinio teisingumo. Tuo tarpu okupantų žuvę „gelbėtojai“ pagarbiai įamžinti miestų ir miestelių centruose. Ryškiausias pavyzdys Palangos miesto centre, prieš bažnyčią, galima sakyti šventoje vietoje, išdidžiai stovi paminklas su sovietų kariaunos simbolika ir „gelbėtojų“ pavardėmis.

Pagal statistikos duomenis, 1989–94 m. šalyje buvo demontuota tik 42 sovietiniai paminklai, stovėję miestų ir miestelių centruose.

Todėl siekiant išsaugoti istorinę atmintį ir teisingumą, konferencija nusprendė:

- siūlyti savivaldybėms iš miestų ir miestelių centrų karių palaikus ir paminklus, perkelti į atitinkamą vietą;**
- siūlyti nukelti kitus sovietinio paveldo paminklus iš miestų ir miestelių į jiems skirtą vietą arba utilizuoti.**

Jonas Burokas